

רק על ידי התורה, שהיא מתקן העולם, והיא
צייקת תיקונו. ואם לא יקבלו — יחזור לתוהו
ובוהו, שאין כאן תקון ולפיכך הכל שם
בריאה הוא.⁸

10) אך כיצד ייתכן לתאר את אברהם כעומד מרחוק? הרי אברהם נושא את עיניו ורואה את המקום. הוא מתוודע למקום, הוא הולך ומתקרב אל

(3) دت دات
دیت دیم

①

יטען. איינע שטעמט לא כבש כל חייך, הקושי מתחבר לאור דברי
 וטען "ו", שנוכחית מפרשת העקידה את רמת הודאות של החזון הנבואי,
 "שני" אברהם לא היה עוקד את בנו יחיד ללא ודאות גמורה שזהו דבר
 מן השמים ונכונותו גורם, אם כן, כיצד אפשר לומר שבמעמד זה אברהם מצוי
 בלתי מודע?

קרב שנתחזק

לדעתי התבונן אברהם במציאות, בטבע, בזכות התבוננותו, ובזכות שתי
 נביותיו שהיו לו לעזר, גילה אברהם את בוראו ונעשה עובד ה'. הגם
 שהוא והאנושות עמדו בשני צידי המתה, אברהם מעבר אחד ושאר
 העולם מעבר האחר, קן דק של דמיון עובר ביניהם. אברהם והאנושות
 ויליה מתכוננים בטבע. בעולם החומרי, ומייחסים אותו לכוח אדיר.
 ואנושות מייחסת אותו לכוח אדיר שנמצא בטבע עצמו, ואילו אברהם
 וייתוסו לכוח אדיר שנמצא מעבר לטבע. אך שני הצדדים מגיעים אל
 האל דרך הטבע, דרך מה שנראה בעין, שנקלט בחוש. בעין כזאת נתפס
 האל כקרב, והקשר איתו הוא פשוט ומובן, משום שכל המפגש נעשה
 דרך דברים קרובים, פשוטים וברורים - דרך הטבע.

נחתושה כזו חי אברהם. חש הוא שה' קרוב אליו, שמתהלך הוא עמו,
 לצידו. חש הוא כי מציאות האל מציאות פשוטה היא, נתפסת, ניתנת
 לעיכול. בתחושה זו הוא אף השכים בבוקר והלך לו אל המקום אשר אמר
 לו האלוהים. אך ביום השלישי, כשהוא נושא את עיניו ורואה את המקום,
 הוא מבין באחת עד כמה הוא רחוק מה'. מקום ההתגלות שנראה לעיניו
 הנשואות מבהיר לו כמה האל אינו פשוט ואדיר, עד כמה הוא בלתי נתפס
 ומציאותו בלתי ניתנת להבנה. עד כמה הוא רחוק.

עד לאותו מעמד, התהלך אברהם בעולם כאדם הצועד בנחל, ונהנה
 מהנוף שנראה לעיניו: במעמד העקידה, דומה אברהם לאדם העולה מן
 האפיק הצר אל הר גבוה, ופתאום נחשף למרחבים עצומים שלא העלה
 על דעתו את קיומם. חשב הוא שהאל, כמו הטבע שדרכו גילה אותו,

קרוב ונתפס; אך כשנשא את עיניו וראה את מקום והתגלות, גילה לפתע
 מול אינו מציאות אדירה הוא עומד. התחזק לו מי הוא, איפה הוא, ועד
 כמה מציאות האל אדירה - ורחוקה ממנו.

לידה: חיים וטומאה

בהמשך המדרש דורשים חז"ל את אותו הפסוק באיוב, "אשא דעי
 למרחוק ולפעלי אתן צדק", לעניין הלידה. אפשר שדרשתם זו איננה
 קשורה לדרשה על אברהם אבינו, אך נראה שלא בכדי דרשו חז"ל שתי
 דרשות אלו מפסוק אחד.

בלידה נוצרים חיים, אך האשה נטמאת. הטומאה הכרוכה ביצירת חיים
 היא מציאות חמוה, שכן מורגלים אנו שטומאה קשורה במוות.

נראה כי התשובה לתמיהה זו טמונה בדברים האמורים. הלידה היא
 יצירה מוחשית וברורה, המפגישה את האדם עם מציאות חיים חדשה.
 מחד גיסא זהו מפגש מוחשי פשוט וקרוב עם הופעה אדירה של חיים. אך
 מאידך גיסא, האדם עדיין אינו קולט באמת מה עומד מולו. כל שרואה
 הוא גוף קטן, ידיים ורגליים. קרוב כל כך הוא עומד, עד שאין ביכולתו
 לראות אילו עוצמות טמונות ביצור החי שנמצא מולו. אין ביכולתו
 לראות את הנשמה האדירה הזרוקה בוולד, לא את הרגשות ולא את
 התכונות והכישרונות. אדם שנפגש עם לידה חווה את הגודל המופיע
 בעולם, אך בו בזמן גם קולט שהוא בעצם עומד רחוק מאוד ממציאות
 החיים האמיתית והשלמה של הוולד, וזו הטומאה.

עולם מתפתח ומתרחק

מאז נברא העולם הולכת האנושות ומתפתחת, הולכת ומשתכללת. מגלה
 היא כמה עושר וגיוון יש בעולם. כמה מופלא ומורכב הוא. לכאורה, היינו
 מצפים שככל שתתחשף פלאיות הבריאה, כך תלך האנושות ותתפתח.
 יותר מבוראה, ויתחזק הקשר ביניהם. ואולם, לא כך הם הדברים בפועל.

56 | ספר ויקרא

1 ככל שנחשף העושר בעולם, האדם מתקשה יותר למצוא את בוראו. כשהעולם היה פשוט יותר, הייתה גם חוויה פשוטה של נוכחות אלוקים. משלמדה האנושות להכיר וללמוד את הגודל שבטבע, ואת שלל הגוונים שבו - במדע, בתהליכים ההיסטוריים, בנפש האדם - התגלתה בריאה ענקית. עולם אדיר שכזה בוודאי מלא במשמעות פנימית, אלא שנדמה לאדם כי יש בו משמעות מצד עצמו, ואילו את מקורו קשה לתפוס. 6 ממילא נעשה הקדוש ברוך הוא רחוק יותר.

גם בקיום המצוות אנו נתקלים בתופעה דומה. בתחילה מקיים האדם את מצוות ה' בפשטות. חש הוא במערכת פשוטה, בשיח עם הבורא, ה' מצווה והוא עושה. מרגיש הוא שה' קרוב אליו, נמצא לידו, ושהקשר ביניהם ברור ומובן. אך ככל שמתקדם הוא ומתפתח, ככל שמשיג הוא השגות גבוהות יותר, הקשר הולך ונחיה מורכב ומסובך, הולכות הקושיות ומתרבות. את מקומן של הוודאות והפשטות הולכות ותופסות התמיהות והתהיות.

לראות מרחוק דווקא

6 תיאורו של אברהם מופיע במדרש כשבח לקדוש ברוך הוא, שמתגלה אל האדם אפילו בהיותו רחוק. אך בעומק הדברים, נראה שדווקא כאשר האדם מרגיש רחוק, כשהוא קולט את הגודל האלוהי ואת אינסופיותו, או אז הוא מסוגל לפגוש את ה' באמת. דווקא מרחוק מתאפשרת קליטה שלמה ואמיתית יותר של המציאות האלוהית, כיוון שרק אז מקבל האדם את נקודת המבט הנכונה. המפגש שלו עם הקדוש ברוך הוא מגיע לרמה גבוהה יותר של עוצמה, של רוממות - וגם של שייכות.

כשאדם עומד מול מציאות גדולה ואינסופית, הוא מרגיש רחוק ממנה; אך אז, ורק אז, סוף סוף הוא רואה.

(6) נג' ש"ב

ח] אדם כי יהיה בעור בשרו וגו'
 לנגע צרעת והובא אל
 אהרן הכהן (יג, ט). הנה להלן נאמר (יד,
 ט) זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו
 והובא אל הכהן, ויצא הכהן אל מחוץ
 למחנה. ויש לדייק שכאן שהוא קודם
 שנקבעו טומאת האדם, נאמר והובא אל
 הכהן, שמביאים את המצורע אל הכהן
 ואין הכהן הולך אחריו, ואילו לאחר מכן
 כשמתרפא מצרעתו נאמר ויצא הכהן וגו',
 ושהכהן ילך אחריו לבקשו לטהרו. ויש
 להבין הטעם בזה.

ונראה לבאר כי טרם שנקבע טומאת
 המצורע, המצורע בא אל הכהן
 ואין הכהן הולך אחריו, וזהו הוראה

שאין על שום אחד מישראל לילך לתור
 אחר נגעי שאר בני אדם, וכן אמרו חז"ל
 (ויק"ר פט"ז ח) כל הנגעים אדם רואה חוץ
 מנגעי עצמו, כי מדרך בני אדם שרואה
 נגעי וחסרונות של הוולת, ודעתו מטעה
 אותו שלא לראות נגעי עצמו.

אבל באמת דרך הישרה הוא שהאדם
 יראה רק נגעי עצמו, כמו שאמרו
 חז"ל (אבות פ"ג מ"ח) אם למדת תורה הרבה
 אל תחזיק טובה לעצמך, שלא ידמה
 האדם בדעתו שהוא שלם בתכלית
 השלימות, אלא יתור ויחפש אחרי נגעי
 ומגרעותיו. ואדרבא בא התנא לומר, אם
 למדת תורה הרבה, שקנית לעצמך דעת
 תורה וידיעת הלכתיה, אז ממילא לא
 תחזיק טובה לעצמך, שתמצא בך הרבה
 ענינים שיש לתקן.

וראיתי לפרש מה שאמרו (אבות ט"ז מ"ג)
 טוב תורה עם דרך ארץ שיגיעת
 שניהם משכחת עון, שעל ידי יגיעת
 התורה ימצא בעצמו עון. והלשון משכחת
 הוא מלשון מציאה (כדמנינו (עירובין ס"ג ע"ג)
 מלמא דלא שכי, ופירושו מני). ומאידך על
 אחרים אמר (ט"ז) איזהו דרך ישרה שיבור
 לו האדם כל שהוא תפארת לעושיה
 ותפארת לו מן האדם, שמעשה בני אדם
 יהיו מפוארין בעיניך, ואל תמצא בהם
 מגרעות וחסרונות.

ולכן טרם שנקבע טומאתו של המצורע,
 נאמר והובא אל הכהן, שהמצורע
 יבא בעצמו אל הכהן, ולא ילך הכהן
 אחריו לתור אחרי נגעי בני אדם. אך
 לאחר שנקבע טומאתו של המצורע,
 אמרה תורה ויצא הכהן, שאז לא ימתין
 הכהן עד שיתעורר המצורע לבא מאליו
 לשוב מעבירות שבידו, אלא אדרבה
 הכהן יצא אחריו ויבקשו כדי לעורר
 לבו לשוב אל אביו שבשמים, וזה שאמר
 הכתוב ויצא הכהן, גם אם המצורע
 נמצא מחוץ למחנה יצא הכהן אחריו,
 לעורר לבו ולהורות לו דרכי התשובה,
 ואמרה תורה כי אם יעשה הכהן כן,
 ויצא מחוץ למחנה לעורר לבו של
 המצורע, אז וראה והנה נרפא וגו',
 שבודאי יעלה בידו לעורר אותו לשוב
 בתשובה לפני אביו שבשמים, ואז ירפא
 הצרעת בתשובתו.

כיצד נרמז בפסוק חידושו של
 בעל חובת הלבבות?

זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן.

יד, ב

בספר "חובת הלבבות" שער הכניעה (פרק ז') חידש דבר נורא בענין
 עונשו של מספר לשון הרע, כי המדבר רעה על חבירו מאבד את
 זכויותיו לטובתו ונוטל את עוונותיו, וכבר נאמר על אחד מן החסידים,
 שזכרו אותו לרעה, וכיון שהגיעו הדבר, שלח לאותו שדיבר עליו כלי
 מלא מזמרת ארצו, וכתב אליו: הגיעני, ששלחת לי מנחה מזכויותיך,
 וגמלתיך בזה.

עוד מוסיף חובת הלבבות שם שאמר אחד מן החסידים, הרבה בני
 אדם יבואו ליום החשבון, וכשמראים להם מעשיהם, ימצאו בספר
 זכויותיהם זכויות שלא עשו אותם, ויאמרו: לא עשינו אותם. ויאמר
 להם: עשה אותם אשר דיבר בכם וסיפר בגנותכם. וכן כשיחסר מספר
 זכויות המספרים בגנותם, יבקשו אותם בעת ההיא, ויאמר להם: אבדו

(7)

ע"א

3'15

מכם בעת שדברתם בפלוני ופלוני. וכן יש מהם גם כן שימצאו בספר חובותם חובות שלא עשו, וכשאומרים: לא עשינום, יאמר להם: נוספו עליכם בעבור פלוני ופלוני שדיברתם בהם, ע"כ דבריו.

תורת המצורע שבה אליו ביום טהרתו

וגראה לומר כי ענין זה רמוז בפסוק, זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו, המצורע שנצטרע משום שדיבר לשון הרע על חברו, על ידי זה איבד כל זכויותיו שעברו לאותו שדיבר עליו לשון הרע, כל תורתו ומעשיו הטובים שעשה אינם עוד בחשבון זכויותיו.

אמנם כעת כאשר נטהר מצרעתו על ידי שעשה תשובה, הרי שכל זכויותיו שבים אליו כבראשונה, וממילא זוכה לקבל תורתו ומעשיו הטובים חזרה לידי, על כן נאמר זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו, כי עד יום טהרתו לא היתה תורתו אצלו כי אם אצל חברו.

כל המעביר על מידותיו מעבירים ממנו כל פשעיו

על פי ביאור זה של בעל חובת הלבבות נראה לבאר בדרך דרוש גם כן את דברי הגמרא המפורסמים במסכת ראש השנה (י"ז ע"א) שאמרו, "כל המעביר על מידותיו מעבירים לו על כל פשעיו", כלומר שעוסקים אנו באיש אשר דיברו עליו לשון הרע והוא העביר על מידותיו, שלא החזיר ולא דיבר על חברו מאומה, אזי מעבירין ממנו את כל פשעיו לחבירו, וזהו לשון מעבירים כפשוטו, שכל חובותיו עוברים לאותו שדיברו עליו ואילו זכויותיו של חברו עוברים אליו.

טוב שברופאים לגיהנום

דבר נוסף ביאר על פי זה הגאון רבי חיים מוולאז'ין זצ"ל את מאמר המשנה התמוה במסכת קידושין (פ"ב ע"א) "טוב שברופאים לגיהנום", ונלאו חכמינו למצוא פשר לדברי הגמרא הללו, ואמר לפרשם על פי חידושו של חובת הלבבות הנ"ל.

כי הנה המחלה הגדולה ביותר הקיימת אצל האדם, היא העבירות והחטאים שישנם בידו, וכדי להתרפא ממחלה זו יש לעמול בעמל רב על ידי עשיית תשובה שלימה על כל חלקיה, רק אז ירפא לו ממשותבו ויוכל לשכון בטח, אמנם לפי מה שכתב החובת הלבבות הרי אם דיבר עליו משהו לשון הרע, אזי ברגע אחד כל עוונותיו עוברים ממנו לאותו שדיבר עליו סרה, נמצא שאותו בעל לשון הרע ברגע אחד הרי הוא מרפא את חברו מחלאת עוונותיו.

זהו שקראוהו חז"ל "טוב שברופאים", שמרפא באופן המהיר ביותר מהמחלה הגדולה ביותר, אבל הוא עצמו הולך "לגיהנום", סוף דרכו לבאר שחת על שהוא מדבר לשון הרע על חברו. ולא זו בלבד אלא שכל חובותיו של חברו עברו אליו.

נסיון העוני ונסיון העושר

עולם הנסיונות

העולם הזה הוא עולם הנסיונות, שבו הקב"ה מנסה את האדם בכמה מיני נסיונות. כבר כתב הרמב"ן ז"ל בפרשת העקידה (בראשית כב, א) וז"ל: יקרא נסיון מצד המנוסה, אבל המנסה יתברך יצוה בו להוציא הדבר מן הכח אל הפועל, להיות לו שכר מעשה טוב, לא שכר לב טוב בלבד עיי"ש, והיינו שעיקר מטרת הנסיון הוא לטובת האדם, להוציא כוחותיו הנעלמים מן ההעלם אל הגילוי, למען היטיב לו באחריתו למען הרבות שכרו.

(9)
א"כ
י"ז

בין הנסיונות שהקב"ה מנסה את האדם יש את נסיון העוני ונסיון העושר (עי' מדרש תנחומא משפטים אות ח) אשר כפי שיבואר להלן מצינו בפרשתינו ב' נסיונות הללו.

נסיון העוני

איתא בגמ' (עירובין מא:) ת"ר ג' דברים מעבירין את האדם על דעתו ועל דעת קונו אלו הן עובדי כוכבים ורוח רעה ודקדוקי עניות, היינו כי העניות גורמת לאדם להתבטל מעבודת ה', להיות כי העני אין דעתו מיושבת עליו ותמיד דואג לפרנסתו, וחסר לו את שלות הנפש הדרוש לתורה ועבודת ה'.

כיוצא בזה מובן מדברי הרמב"ם ז"ל (תשובה ט, א) שכתב כי באמת כל מתן שכר המצוות אינו אלא בעולם הבא, וכל מה שזכר בתורה מענין שכר המצוות בעוה"ז, זה אינו בתורת שכר, אלא שהבטיחנו שאם נעסוק בתורה ונלך בחוקותיו יברכנו בכל טוב עוה"ז כדי שלא נעסוק כל ימינו בדברים שהגוף צריך להן אלא נשב פנויים ללמוד החכמה ולעשות המצוות כדי שנזכה לחיי העולם הבא. הרי מבואר מזה שגם הרמב"ם הבין כי הצרכים הגשמיים הם המאפשרים את האדם לעסוק בתורה, משא"כ אם הוא שקוע בדקדוקי עניות זהו נסיון גדול שיוכל להתגבר על עצמו ולעסוק בעבודת ה' למרות עניותו.

נסיון העושר

מאידך גיסא מצינו בתורה דכתיב (דברים ח, יב-יד) השמר לך וגו' פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת וגו' ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך, היינו כי העשירות מסוגלת להביא את האדם לידי גאווה ורמות רוחא ולידי שכחת ה' חס ושלום, כמו שנאמר (שם לב, טו) וישמן ישורון ויבעט, וזהו נסיון גדול לעשיר, לזכור כי ה' אלקיו הוא הנותן לו כח לעשות חיל ולידע שכל מה שבידו הכל קיבל מהשי"ת למען עשות בו צדקה וחסד להיטיב לאחריו.

וכן אמרו רבותינו ז"ל במדרש הגדול (שמות כב, כד) אם כסף תלוה ר' ישמעאל פתח יש רעה חולה תחת השמש עושר שמור לבעליו לרעתו ואבד העושר ההוא בענין רע (קהלת ה, יב-יג), אשרי אדם שהוא עומד בנסיונו, שאין בריה שאין הקב"ה מנסה אותה, העשיר מנסהו אם תהא ידו פתוחה לעניים, ומנסה העני אם יכול לקבל יסורין ואינו כועס, ומבואר מזה כנ"ל שהעושר הוא נסיון לאדם, לראות אם יתן צדקה בכמות שיכול לתת לפי עשרו או לא.

וגם מלבד זה, הרי שנינו באבות (ב, ז) מרבה נכסים מרבה דאגה, נמצא שהעשירות יכולה גם להפריע את מנוחת הנפש ולבטל את האדם בכך מעבודת ה', א"כ יש גם נסיון בעושר.

(6)

נסיון העושר גדול מנסיון העוני

ברם, מבואר בספרים הקדושים כי מב' נסיונות אלו, נסיון העוני ונסיון העושר, גדול וקשה יותר נסיון העושר, שכן העניות הגם שמצד אחד היא

מסוגלת להעבירו על דעתו ועל דעת קונו, הנה מצד שני היא גם מקרבת את האדם לה' וגורמת לו להרגיש שהוא צריך להגיע אליו ולהתפלל לפניו, משא"כ העשירות קרובה יותר להסיר את האדם מדרך הטוב, בחושבו שאין צריך להגיע לבוראו.

וראיתי להגאון רבי יחיאל מיכל עפשטיין בעל ערוך השלחן זצ"ל בדרשות קול בן לוי (נדפס בסוף ספר ערוך השלחן על יו"ד הל' נדרים ושבועות) שכתב בזה"ל: הנה יש שני נסיונות לפני האדם, נסיון העושר ונסיון העוני, ובשניהם קשה לעמוד כמו שאמר שלמה (משלי ל, ח) ראש ועושר אל תתן לי, אבל נסיון העושר גדול מנסיון העוני, דעושר מביא לידי כפירה כמו שאמר שם פן אשבע וכחשתי ואמרתי מי ה', ומשה רבינו אוהב ישראל אמר (דברים א, א) ודי זהב כסף וזהב שהשפעת להם עשו את העגל (ברכות לב:), ולדעתי זהו שאמרו חז"ל (חגיגה ט:): יאי עניותא לישראל, ואין הכוונה כפשוטה, אלא דלענין שני הנסיונות נסיון העושר ונסיון העוני יאה עניותא, מפני שבועושר יש חשש כפירה, ואל זה הסכים מאמר הנביא ישעיה (מח, י-יא) הנה צרפתיך ולא בכסף בחרתיך בכור עוני למעני אעשה כי איך יחל וכבודי לאחר לא אתן, וביאור הדברים דהנה הקב"ה מנסה תמיד את ישראל, ולדוגמא אם נשאל לאדם במה אתה רוצה שינסוך בעושר או בעוני בוודאי יאמר בעושר תניסוני, אבל הקב"ה אינו עושה כן, וזהו שאומר 'הנה צרפתיך' כלומר אנסה אותך, 'אבל לא בכסף', בנסיון העושר, אלא 'צרפתיך בכור עוני' בנסיון העוני, דבנסיון העושר לא עמדת כדכתיב וישמן ישורון ויבעט, ולכן שולט בגלות האחרון עניות ה' יצילנו וכו'.

והנה תנן באבות (ד, ט) כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר, ולדעתי אין הכוונה שבהכרח שיקיימה מעושר, שהרי כמה מקיימי התורה מעוני ואין מתעשרין, ועוד וכי זה הוא שכר של לומדי תורה, אלא הכוונה לענין השלילה, לומר שמי שאינו מקיים התורה מחמת עוני ודאי שלא יוכל לקיימה לכשיתעשר, שהרי נסיון העושר גדול מנסיון העוני, ואם אינו יכול לעמוד בנסיון הקטן פשיטא שלא יעמוד בנסיון הגדול, אבל כל המקיים התורה מעוני שעומד בנסיון זה, יוכל לבטוח שגם בנסיון העושר יעמוד, אחרי שכבר הורגל בנסיון יעמוד גם בנסיון הגדול מזה, עכ"ל.

נגעי בתים - עניות ואח"כ עשירות

ובזה מבאר בדרך דרוש את ענין נגעי הבתים, שאמר (ויקרא יד, לד) כי תבואו אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם לאחוזתה ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתם, ופירש רש"י ז"ל בשם חז"ל (הוריות ז. ויק"ר יז ו) בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר ועל ידי הנגע נותן הבית ומוצאן, ויש להבין, אם רצה הקב"ה לתת אוצרות לבני ישראל, למה נתנם להם דוקא באופן כזה, ע"י נגע צרעת בבית, ולא באופן ישיר.

אולם עפ"י הנחה הקדומה, שנסיון העושר קשה יותר מנסיון העוני, ועל כן אין הקב"ה מנסה את האדם בנסיון העושר אלא אחרי שכבר הצליח בנסיון העוני, יובן הענין, כי הנה אחוזה הוא לשון עולמים כדכתיב (ויקרא כה, לד) אחוזת עולם הוא להם, וידוע שרוב עשירים המה סוחרים, וזהו

שומר הכתוב 'כי תבואו אל ארץ כנען' שהם סוחרים ועשירים גדולים ואת כל העושר רצונו ליתן לכם ולאחוזת עולם, אך זהו שני הפכים שהרי בעושר לא תעמדו בנסיון ותצאו מדרך התורה ותגלו מן הארץ והרי לא יהיה לכם לאחוזת עולם, לזה המצאתי לכם תרופה, והיינו 'ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם', כלומר שמקודם שאפתח לפניכם את האוצרות של כסף וזהב אתן לכם נגע צרעת לייסר אתכם, וממילא כשתעמדו בנסיון היסורים שהם יסורי עוני, אז בטח תקיימו התורה גם מעושר, כדברי התנא דאבות, וכשאפתח לפניכם גנוזי האוצרות לא תסורו מדרך התורה, ואדרבא אז תדעו שטוב תורת ה' מאלפי זהב וכסף כמו שאמר דוד (תהלים קיט, עב), עכ"ד.

11 - Something like a lesion has appeared to me in the house. The Gemara states: There never was an idolatrous city and never will be. For what purpose, then, was its law written? Expound it and receive a reward! There never was a leprous house and never will be. For what purpose, then, was

its law written? Expound it and receive a reward! There never was a rebellious son and never will be. For what purpose, then, was his law written? Expound it and receive a reward! (Sanhedrin 71a).

6 Halachic man is not at all grieved by the fact that many ideal constructions have never been and never will be actualized. What difference does it make whether the idolatrous city, the leprous house, and the rebellious son existed or didn't exist in the past, will exist or won't exist in the future? The theoretical halachah, not the practical decision, the ideal creation, not the empirical one, represent the longing of halachic man.

11 Halachic man engages in theoretical discussion and debate concerning the subjects of sacrifices and purity, plumbing the depths of those concepts, laws, and distinctions with the same seriousness that he investigates and searches out the laws of agalah, plaintiff and defendant, and forbidden foods. This stance has been a fundamental characteristic of halachists from time immemorial.

6 Rashi, the Tosafists, and the other Ashkenazic and Sephardic scholars devoted a large part of their prodigious powers to matters that are not practiced nowadays. Maimonides in his great code of law, *Yad Hachazakah*, codified all of the laws of the Torah from the first Mishnah in *Berachos* to the last Mishnah in *Ukzin*. And with the same precision and the same rigorous standards that he used in determining the law in the case of a man who lent money to his fellow, laws that are bound up with the everyday life of our people, he also treated the order of the service of the high priest on the Day of Atonement, the laws of the Passover sacrifice, the disqualification of certain sacrifices brought about by being left overnight, Nazariteship, the red heifer, the defilement of the corpse and the leper.

21 The foundation of foundations and the pillar of halachic thought is not the practical ruling but the determination of the theoretical halachah. This is why many of the greatest halachic men avoided and still avoid serving in rabbinical posts. Will the mathematician worry that the ideal, irrational number does not correspond to the real number? Both the halachist and the mathematician live in an ideal realm and enjoy the radiance of their own creations. (Halachic Man, pp. 25-25)

וכריתת הנפש מחיי עולם — עאכ"כ, שיש

ב"חפידות" כזאת משום שטות, וזה שנאמר:

והזרתם את ב"י מטומאתם, ושמא תאמר:

"לאו אורח ארעא לת"ח לדבר מדברים

כאלה ולנבל את הפה", אבל עליך לצייר

לעצמך אנשים וגשים "טובעים" בים של

פריצות וטומאה, ולפעמים — מחסרון

ידיעת חומר האיסור, ובפיך להצילם: "ולא

ימותו בטומאתם", ובשעת הצלה נפשות

(ובפרט לחיי עולם) אין מקום להסידות

של שטות, וע"י מה שכתבנו בזה לעיל

ע' ב'.

1 ולא ימותו בטומאתם. יש מוכיחים

בשער, מכיון שהם מגיעים לפרשת צריות

וסהרת המשפחה, הם מונעים א"ע מלהזהיר

את העם מטעמי "צניעות וחסידות". אבל

כבר אמרו חז"ל, היכי דמי חסיד שוטה?

כגון דקא טבעה איתתא בנהרא ואמר לאי

אורח ארעא לאיסתכולי בה ואצולה (שוטה

כ"א). ומה אם בהצלת אשה טובעת לחיי

שעה כך, המונע א"ע מלהזהיר על צריות

וסהרת המשפחה (מטעמי חסידות וצניעות)

ולחציל ע"י זה נפשות רבות ממיתת

יום העצמאות שאינו בזמנו

י"א ניסן ה'תש"ל
כ"ח אלול

בשבת, אף שאין בה חשש לחילול שבת, הרי שיותר יש לדמות אמירת הלל לעל
הנסים ולא לסעודת פורים.³²

יום העצמאות - בהתאם לשמירת השבת

אולם למעשה מסתבר שאין הדבר כך. ראשית, בשונה מפורים, שחל בתחילה
גם בשבת, הרי שיום העצמאות מעולם לא נחגג בשבת, וכבר בפעם הראשונה
שה' באייר חל בשבת נתנה הרבנות הראשית את דעתה על כך וקבעה לומר את
הללל ביום אחר (ראו הרבנות הראשית לישראל, שם). כלומר, בנוגע ליום העצמאות
ניתן לומר שעיקר התקנה הייתה שכאשר יום העצמאות חל בשבת אין קוראים
בו את ההלל. 6

נוסף על כך, ייתכן שבנוגע ליום העצמאות יש עניין מיוחד שלא יגרום לחילול
שבת. יום העצמאות נקבע באופן עקרוני לפי זמן פקיעת השלטון הבריטי בארץ
ישראל. יום זה היה אמור להיות בשבת, אולם כדי למנוע חילול שבת הוקדמה
הכרזת המדינה בכמה שעות, לשעות הצהריים של יום שישי! אם כך, הכרזת
העצמאות של מדינת ישראל לא נעשתה במועדה כדי למנוע חילול שבת.
מעשה אבות סימן לבנים. גם כיום יום העצמאות נדחה בגלל חשש לחילול
שבת. זהו קידוש השם עצום! לכל מדינה בעולם יש תאריך קבוע ליום העצמאות
שלה, ואין מדינה שדוחה את יום העצמאות שלה בגלל חששות דתיים. רק במדינת
ישראל אין תאריך קבוע ליום העצמאות, אלא הוא משתנה בהתאם לחששות
מחילול שבת. 16 זוהי עצמאות אמיתית - יום עצמאות שנקבע על ידי מלכות ישראל,
יום עצמאות שנקבע בהתאם לשמירת השבת. נמצא שקביעת יום העצמאות
בזמנים שונים כדי למנוע חילול שבת - יש בה ביטוי מרומם לעצמאות המדינה.³³

32 וכן כתב הרב גורן (שנה בשנה תשל"ב, עמ' 140-141), עיינו שם בכל דבריו.

33 פרט לכך, כלל לא ברור שאמירת הלל בשבת לא תגרום לחילול שבת - אמנם לא באופן ישיר,
אך במובן רחב יותר: אם הציבור החילוני יראה שהציבור הדתי חוגג את יום העצמאות בשבת,
הוא ירגיש שאין טעם בהקדמת יום העצמאות והחגיגות יחזרו לשבת. בנוסף, אמירת הלל בה'
באייר תגרום לפיצול בין יום העצמאות ה'דתי' ויום העצמאות ה'כללי', והדבר עלול לרוקן את
יום העצמאות מתוכנו הרוחני והאמוני ואף להשפיע על חיבור הדת והמדינה בסוגיות אחרות
(וכדברים אלו כתב בשו"ת באהלה של תורה, ח"ב, סי' ע"ג אות ב). יש בכך אף תרתי דסתרי -
האם ייתכן פיצול ביום שעם ישראל חוגג בו את קיבוץ הגלויות ואיחוד העם? לשיקולים נוספים
מדוע לומר הלל ביום שעם ישראל חוגג בו את יום העצמאות ולא בה' באייר עיינו בדברי הרב
גורן (שנה בשנה תשל"ב, עמ' 141-142; אם כי יש להעיר שמאוחר יותר חזר בו הרב גורן וטען
שיש לומר הלל בה' באייר ולא ביום שחגגו בו את יום העצמאות באותה שנה, עיינו תורת השבת
והמועד, עמ' 432 והלאה).

"ושבתתי את שבות עמי ישראל"

הלכה למעשה

לאור האמור, בכל שנה יש לחגוג את יום העצמאות ביום שנקבע בחוק לחגוג בו את היום כדי למנוע חילול שבת, וזהו התאריך העיקרי באותה שנה. זהו היום שאומרים בו את ההלל (וכן כתב בשו"ת באהלה של תורה, ח"ב, סי' ע"ג), וזהו היום שמותר בו להתגלח. יחד עם זאת, ביום ה' באייר אין לומר תחנון. כיוון שבו ביום אירע הנס של הכרזת המדינה.³⁴

"וידו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם". נודה לקב"ה על כל הדברים הנפלאים שנתן לנו, ונתפלל שיוסיף ויראה לנו את מדינתנו הולכת ונבנית, הולכת ומתפתחת, הולך אורה ובוקע באור טוב ונעים, באור של קדושה וטהרה.

הטור והשולחן ערוך (או"ח תכ"ח, ג) נותנים סימן לקביעת מועדי השנה על פי קביעת חג הפסח, לפי א"ת ב"ש:

סימן לקביעת המועדים: א"ת ב"ש, ג"ר ד"ק, ה"ץ ו"ף, פירוש: ביום א' של פסח יהיה לעולם תשעה באב, וסימן: "על מצות ומרורים יאכלוהו". ביום ב' בו - שבועות, וביום ג' בו - ראש השנה, ביום ד' בו - קריאת התורה, שהוא שמחת תורה (=בחוף לארץ), ביום ה' בו - צום כיפור, ביום ו' בו - פורים שעבר, ניתן לראות שסימן אחד חסר - שביעי של פסח. אך בימינו זכינו לגלות את השלמת הסימן: ביום ז' בו - עצמאות! משום שיום העצמאות (ה' באייר) יחול באותו יום בשבוע שחל בו שביעי של פסח באותה שנה.

בחלק מהסימנים ישנו קשר מהותי בין החגים. למשל, השולחן ערוך רומז לקשר בין היום הראשון של פסח ובין תשעה באב (ומוסיף סימן) - "על מצות ומרורים יאכלוהו". מסתבר שיש כאן רמז לקשר בין החורבן לגאולה. האם יש קשר בין שביעי של פסח ובין יום העצמאות?

בשביעי של פסח הסתיים תהליך יציאת מצרים. עם ישראל ראה את המצרים מתים על שפת הים, וכך ידע שהוא יוצא לחופשי והופך לבן חורין מלא - הוא זוכה לעצמאות! ומעניין שבשירת הים עם ישראל כבר מזכיר את הכניסה לארץ: "נחית בחסדך עם זו גאלת נהלת בעדך אל נה קדשך" (שמות ט"ו, ג). שירה זו ממשיכה גם כיום - שירת העצמאות. השירה התחילה בשביעי של פסח, בקריעת ים סוף, והמשיכה בעצמאות ישראל המתחדשת - ביום העצמאות.

³⁴ בנוסף, מדין אמירת "על הנסים" בפורים אנו למדים שגם כאשר מצוות היום נעשות בזמן אחר, הרי שעיצומו של יום נותר בשבת עצמה. לכן אף שאמירת הלל היא ביום שחוגגים בו את יום העצמאות על פי החוק, הרי שעיצומו של יום נותר בה' באייר. יום הכרזת המדינה והקמת מלכות ישראל, ולכן ביום זה אין לומר תחנון.

גאולת מצר

אחד המאפיינים
ישראל במצרים

וככה תאכל
אתו בחפזון

גם בציווי עי
עני כי בחפזון יצ
מתאר שהחיפז
זו: המצרים שה
להוציא את ישו

רבי יהושע
אינו אלא ח
אמור...

אבא חו
לדבר, זכר י

מדוע החינ
בהקדמה) ומרן
עיקרון בסיסי
תהליכים אורכ
מבטא דבר ש
אליה על טבעי
עם ישראל מכ
של העולם יצי
להיעשות בדור

הגאולה הכ

לעומת גאולת
הפוכה: "לא בו

10